

Liite: EASOn vuoden 2014 EU:n turvapaikkatilannetta koskevan vuosikertomuksen tärkeimmät löydökset

Johdanto

EASOn vuoden 2014 vuosikertomus antaa kattavan kuvan kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten määrästä ja luonteesta EU:n kaikissa 28 jäsenvaltiossa sekä Norjassa ja Sveitsissä (EU+). Siinä tarkastellaan turvapaikkoja koskevia trendejä, myös tärkeimpiä haasteita ja niihin vastaamista vuoden aikana, sekä merkittävää institutionaalista ja lainsäädännöllistä kehittymistä ja annetaan yhteenveto Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmän käytännön toiminnasta. Tietoja on saatu jäsenvaltioilta, YK:n pakolaisjärjestöltä, kansalaisyhteiskunnalta, informaatioilta ja kentällä toimivilta virkamiehiltä.

Kertomuksen pääkohdat

- Vuonna 2014 EU+-maissa jätettiin yli 660 000:ta kansainvälistä suojelua koskevaa hakemusta. Määrä on suurin sen jälkeen, kun tietoja alettiin kerätä EU:n tasolla vuonna 2008.
- Eniten turvapaikkaa hakivat Syyrian, Länsi-Balkanin maiden ja Eritrean kansalaiset. Tärkeimmät vastaanottavat maat olivat Saksa, Ruotsi, Italia, Ranska ja Unkari.
- Vuoden 2014 lopussa yli 500 000¹ ihmistä odotti päätöstä turvapaikkahakemuksesta EU+-maissa. Käsiteltävinä olevien hakemusten määrä kasvoi 37 prosenttia vuodesta 2013.
- Syyriassa meneillään oleva kriisi oli merkittävä haaste EU+-maissa vuonna 2014, sillä Syyrian kansalaisten jättämien hakemusten määrä oli yli 128 000. Tämän vuoksi ryhdyttiin uudelleensijoittamista ja humanitaarisin perustein hyväksyttävää maahanmuuttoa koskeviin erityistoimenpiteisiin.
- Afganistan oli viime vuonna edelleen yksi merkittävimmistä hakijoiden alkuperämaista. Vuonna 2014 jätettiin 42 745 hakemusta eli määrä nousi 53 prosenttia vuodesta 2013. Myös suurin osuus EU+-maista turvapaikkaa hakevista ilman huoltajaa olevista alaikäisistä oli kotoisin Afganistanista (6 155).
- Länsi-Balkanin maiden kansalaisten jättämien hakemusten määrä oli 110 000, ja merkittävä osa hakemuksen jättäneistä oli Serbian ja Kosovon kansalaisia.
- Ukrainalaisia hakijoita oli yli 14 000, 13-kertainen määrä verrattuna vuoteen 2013.
- Vuonna 2014 perustettiin turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahasto, jonka talousarvio on 3 137 miljardia euroa ja jolla tuetaan hankkeita jäsenvaltioissa.

Tärkeimmät kehitysasteleet vuonna 2014

Välimeren kriisi

Turvapaikkamenettelyn soveltaminen ja maahanmuuton hallinnointi olivat poliittisen keskustelun keskiössä vuonna 2014, kun meritse saapuvien määrä nousi huomattavasti ja johti useisiin traagisiin kuolemantapauksiin Välimerellä. Välimeren erityisryhmä selvitti ongelman perimmäistä syytä ja yritti löytää siihen ratkaisuja. Painotettiin turvapaikkamenettelyn alkuvaihetta, myös hakemus- ja rekisteröintimenettelyä, sillä siihen kohdistuu edelleen merkittäviä haasteita erityisesti EU+-maissa, joissa saapuvien määrässä tapahtuu merkittävää ja/tai äkillistä kasvua.

Vastaanottokeskukset

Turvapaikkahakemusten määrän kasvu vuonna 2014 aiheutti monessa maassa majoitustilojen puutetta, mikä korosti tarvetta lisätä vastaanottokeskusten joustavuutta. Jäsenvaltiot perustivat uusia tiloja ja hätäsijoitustiloja. Euroopan unionin tuomioistuin selvensi, että hakijoille myönnetyn taloudellisen tuen

¹ Lukuun sisältyvät valitukset

täytyy tarvittaessa mahdollistaa yksityisen vuokra-asunnon hankkiminen. Useissa EU+-maissa päätettiin parantaa pääsyä työmarkkinoille, jotta hakijat voivat edistää omavaraisuuttaan. Säilöönottomenettelyjä tarkennettiin monessa jäsenvaltiossa, ja on havaittavissa suuntausta siihen, että säilöönnotolle esitetään vaihtoehtoja.

Kansallisten turvapaikkajärjestelmien kehittäminen

Hakemusten ja käsittelyä odottavien tapausten määrän nousun vuoksi useissa EU+-maissa tehtiin turvapaikkahallintoa, tehtäviä ja resursseja koskevia uudelleenjärjestelyjä sekä rekrytoitiin lisää henkilöstöä. Käyttöön otettiin useita toimia, joilla parannetaan tehokkuutta ja voidaan vastata joustavasti ilmeneviin paineisiin. Tällaisia toimia olivat esimerkiksi valmiussuunnitelmien määrittäminen, päätöksentekoa nopeuttavat erityismenettelyt, kansallisten turvallisten alkuperämaiden luetteloiden tarkistaminen, tiettyjen turvapaikkatapausten luokkien asettaminen etusijalle ja uudet tekniset ratkaisut.

EASOn tuki

EASO jatkoi Kreikan, Italian, Bulgarian ja Kyproksen operatiivista tukemista ja kokeili onnistuneesti yhteiskäsittelyhankkeita, jotka osoittivat yhteiskäsittelyn tukiryhmien soveltuvuuden jäsenvaltioissa, sekä Maltan ja Italian kanssa toteutettua laittomien maahanmuuttajien palauttamisen helpottamista koskevaa hanketta. EASO on kouluttanut yli 2 800 turvapaikka- ja vastaanottoviranomaista. Lisäksi EASO toteutti ulkoiseen ulottuvuuteen liittyviä toimia useiden jäsenvaltioiden, kuten Turkin, Serbian, Jordanian, Marokon ja Tunisian, kanssa. EASO käynnisti myös varhaisvaroitus- ja valmiusjärjestelmässä tapahtuvan tilastotiedon keruun, johon kaikki EU+-maat osallistuvat kuukausittain ja joka lisää Eurostatin käytettävissä olevien tietojen määrää. Näiden uusien tietojen perusteella parannettu analyysi sisältyy vuosikertomukseen.

Oikeusasiat

Euroopan unionin tuomioistuin antoi päätöksen toissijaisen suojelun tärkeistä osa-alueista (tärkeimpänä näistä sisäisen aseellisen selkkauksen käsite ja vakavat sairaustapaukset) ja selvensi, miten kansalliset viranomaiset voivat arvioida turvapaikanhakijoiden ilmoittaman sukupuolisen suuntautumisen luotettavuutta. Kansalliset tuomioistuimet analysoivat tapauskohtaisten olosuhteiden perusteella useita turvapaikkaan liittyviä tärkeitä käsitteitä, kuten uskontoon perustuvaa vainoa, ja erilaisten suojelumuotojen (pakolaisasema ja toissijainen suojelu) käyttöä.

Haavoittuvassa asemassa olevat ryhmät

Yli 24 000 ilman huoltajaa olevaa alaikäistä haki kansainvälistä suojelua viime vuonna. EU+-maat sitoutuivat tukemaan ahdinkoon joutuneita haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä, kuten ilman huoltajaa olevia alaikäisiä sekä ihmiskaupan, väkivallan ja kidutuksen uhreja, ja antamaan heille heidän tarpeitaan vastaavia turvapaikkamenettelyihin liittyviä erityispalveluita.

Palveluiden parantaminen

Useat EU+-maat paransivat palveluiden laatua tarkistamalla oikeusapua, tiedottamista ja tulkkauksia koskevia poliitikoitaan EU:n turvapaikkalakipaketin viimeaikaisten muutosten mukaisesti. Nämä osa-alueet olivat haasteellisia vuonna 2014 erityisesti kysynnän kasvun ja usein rajallisten asiantuntijaresurssien vuoksi.

Vertailukelpoisuus

Eri jäsenvaltioihin saapuu hyvin erilaisia hakijoita erilaisista syistä. Kertomuksen vertailukelpoisuutta koskevassa luvussa todettiin, että monet tekijät, kuten olemassa olevat maahanmuuttajayhteisöt, myönnettyjen turvapaikkojen määrä, historialliset ja kielelliset siteet, jäsenvaltioiden antamat etuudet ja käsittelyajat, voivat vaikuttaa turvapaikanhakijoiden päätökseen suosia tiettyjä kohteita toisten kustannuksella, mutta mitään näistä tekijöistä ei voida käsitellä erillään muista.

Tulevaisuuden strategia

Vuonna 2014 käydyn keskustelun perusteella komissio hahmotteli eurooppalaiselle turvapaikkapolitiikalle uusia suuntaviivoja toukokuussa 2015 julkaistussa tiedonannossa nimeltä *Euroopan muuttoliikeagenda*. Välittömiksi toimiksi esitettiin merihädässä olevien pelastamista, salakuljettajien verkostoihin kohdistuvia toimia, EU:n sisäisiä siirtoja keinona reagoida suuriin tulijamääriin ja uudelleensijoittamista koskevan yhteisen lähestymistavan kehittämistä. EASO on tärkeässä asemassa useissa näissä toimissa, kuten turvapaikkahakemusten yhteiskäsittelyssä, salakuljettajien verkostojen toiminnan estämisessä, uudelleensijoittamisessa ja vastaanottamisessa.